

Social utblick

Arne Borg

De gamlas frigörelse - något att fira?

Det är många stora jubiléer just nu. Inte minst i samband med att det är 50 år sedan andra världskriget tog slut våren 1945. När jag förstrött bläddrar i en uppsats om den socialpolitiska utvecklingen under hundra år upptäcker jag en annan anledning till 50-årsjubileum. 1945 avskaffades äntligen regeln att den som tog emot fattigvård förlorade sin politiska rösträtt.

Jo, det är sant. Vi behöver inte gå längre tillbaka för att konstatera att ända fram till 1945 hette medborgarrätt pengar. Alla gamla som vistades på ålderdomshem var berövade sin rösträtt och hade dessutom arbetsplikt. I den då gällande fattigvårdslagen hade också barnen försörjningsplikt gentemot sina gamla föräldrar. Det skulle dröja till 1957 innan detta åläggande togs bort i lagstiftningen.

Hur var det då att leva på ålderdomshem? Två olika skildringar återges i Signe Thullbergs "Historik över Stockholms äldreomsorg", den ena från en offentlig skrift 1944 "I socialvårdens tjänst", den andra av Ivar Lo Johansson några år senare.

Så här låter den officiella versionen: "De gamla fattighusen har förvandlats till moderna, inbjudande och trivsamma hem för gamla, ålderdomshem... De erbjuder goda yttre förutsättningar för en tillfredsställande vård. De tidigare logementen och stora salarna har försvunnit och istället ha kommit smårum för en eller två per-

soner. Dagrum med radio och en eller annan tidning finnes på de allra flesta håll. Maten är överallt riklig och god husmanskost. Behandling och vård äro utmärkta. ... I den mån krafterna räcka till, deltaga pensionärerna i hemmets sysslor eller pyssla med egna små arbeten. För smärre personliga behov ha de (eller böra ha) fickpengar och, som erkänsla för fullgjort arbete, flitpengar".

Ivar Lo skriver så här: "Ålderdomshemmet är det stora svenska ensamhetsslottet... På ålderdomshemmen sitter pensionärerna, socialhjonen, på var sin sängkant och väntar på döden... Ser man tusen rum i ålderdomshem, ser man ändå RUMMET. Det har spontpanel, oljeyta eller tapet. Det har fyra sängar av militärmodell. Fyra pinnstolar. Fyra nattduksbord. En byrå med fyra sorgfälligt låsta lådor. Fyra nattkärl. Fyra spottkoppar. Rummet har korkmatta på golvet och ofta även på bordet. I undantagsfall en tavl. Ibland en bordlöpare på väggen."

Så olika kan alltså samma företeelse skildras. Ord kan förföra. Nog förtjänar också de äldres frigörelse att firas med ett litet 50-årsjubileum.

Ett annat begrepp som förför är "compact living". Det återfinns numera ofta i tidskrifter som sysslar med inredning. Det handlar om hur man kan leva på en liten boyta genom att skaffa möbler som fyller mer än en funktion, minsann inte bara gamla bäddsoffan. Vad det handlar om är alltså trångboddhet, men det uttrycket lockar inga läsare. "Compact living" däremot låter modernt och trendigt.

En undersökning som IMU/Testologen gjorde på uppdrag av Boverket visar att ca 350.000 personer flyttat till billigare bostäder under de två senaste åren och ytterligare cirka 630.000 tror att de kommer att tvingas göra likadant de närmaste åren. Stigande hyreskostnader och försämrade bobidrag är de främsta orsakerna. Så "compact living" ligger kanske i tiden.

FORSKNINGSANSLAG SYSTEMBOLAGETS FOND FÖR ALKOHOLFORSKNING ANSÖKNINGSÅR 1995

Systembolagets fond för alkoholforskning (SFA) ger anslag till forskningsprojekt av betydelse för studier av alkoholskadorna, företrädesvis projekt som rör förebyggande insatser. Fonden strävar efter att sprida anslagen till biomedicinska, beteende- och samhällsvetenskapliga projekt. Möjlighet finns även att söka stipendier för forskning utomlands alternativt söka medel för att inbjuda gästforskare till svenska forskargrupper. Även initieringsanslag kan komma ifråga. För årets utdelning disponerar fonden ca två miljoner kronor. Medel ges ej till doktorander. Ansökningstiden utgår fredagen den 15 september 1995.

Information och ansökningshandlingar erhålls genom *Systembolagets fond för alkoholforskning, Folkhälsoinstitutet, Box 27848, 115 93 Stockholm. tel 08-783 35 07, dit även ansökan ställs (13 exemplar).*